

Kaderin Kapalı Olması Büyük Bir Rahmettir

Bugün kadere iman ve hayatımıza yansımaları üzerine konuşacağız inşallah.

Malumlarınız, zor bir konu ve Resûl-i Ekrem Efendimiz de pek soru sorulmasını istememiş bunun hakkında. Neden böyle istenmiş?

Teşbih yaptığımızı bilhassa ifade edeyim ki dinî bir meseleyi konuşurken kötü anlamaya sebep olmayalım: Bir oyun oynuyoruz diyelim. Bilmece soruyoruz birbirimize. Taraflardan biri, karşılıkine “bana cevabı söylesene” der mi? Bilmece oynamamızın bir anlamı kalmaz.

Karşıdakinin cevabını önceden öğrenmek isteyen, oyun süresi boyunca sürekli o cevabı öğrenmek için ısrar etse ama bilmeceyi bilebilmek için uğraşmasa nasıl olur?

Kader, tam anlamıyla, Allah’ın sırları demek. Ve bu sırlar bizim hayatımızla ilgili.

Bir de o tarafı var hocam: Hem fazla soru sorulmaması isteniyor hem de o kadar merak ediyoruz.

Çünkü benimle ilgili. Babamla ilgiliydi ve çocuğumla ilgili olacak. Korkunç bir cehennem hayatıyla ilgili belki de.

İki seçeneğim var insan olarak: Eğer yetmiş sene yaşayacaksam o yetmiş senenin tamamını bu sırrın lehimde sonuçlanması için kan ter içinde geçirmek ya da yedi dakikada bunu çözeceğim hayali. Alın teriyle kazanmak ya da kumar oynayıp kazanmaya çalışmak gibi. Bu çözüldüğü anda, Allah’ın sırları çözülmüş olacak demektir ve onun ‘gizledim’ dediğini bilmiş olmaktır; hayal. Hayal âleminde bile bunun gerçekleşeceğini kabul etsek faciadır bu.

Sözgelimi bugünden on beş sene sonrasının bugün gibi bilinebildiği bir hayat, imtihan hayatı değildir. Donuk ve bant üzerinde bir eğitim gibi olur bu.

İyi anlaşılın diye özellikle hanım kardeşlerimizin iyi kavrayacağı bir örnek vereyim. Bir hanım, şöyle bir soru için gelmişti: Dört çocuğu varmış ve dördüncüden sonra çocuğuna karşı bir sevgi azalması olmuş kendisinde. Bunu nasıl hissettiğini sordum: “Birincisine bakmaya kıyamıyordum, buna ise ağladığımda da ilgi gösteremiyordum” dedi. Bu durum eşine de yansımış. Çocuğu istemiyorduk da sen sebep oldun... gibi klişe aile tartışmaları.

Ben de bunun psikiyatrik bir sorun olduğunu söyledim ve doktora gitmelerini tavsiye ettim. Tam giderken kocasına, sabırlı olmasını ve sorunu büyütmemesini söyleyince “ama haklı olduğum taraflar var” dedi: “Hamileliğe başvurduğumuz günden beri üçüncü bir kişi geldi ailemize.”

Kim olduğunu sorunca, “ultrason bey!” dedi. Eşi on günde bir gidip çocuğun erkek mi olacağı, son durumun ne olduğu gibi bir sürü sorularla sürekli kontrol yaptırmaya başlamış. Çocuk henüz dört aylık anne karnındayken ismi belli, elbiseleri biçilmiş olarak her şeyiyle hazırmış: “Doğumun bütün heyecanı gitti.”

Ben bundan çok etkilendim. Onlara yine de psikiyatr tavsiye ettim. Bana bir daha gelmedikleri için sonuç ne oldu bilmiyorum ama bu işten ben tedavi olarak çıkmıştım.

Kadınların doğum öncesi böyle bilgileri öğrenmelerinin onlara neye mal olduğuna dair bir araştırma yaptım. Baktım ki hakikaten, dört gözle ebenin vereceği müjde çok önemliymiş.

Elbette buradan, ultrasonun zararlı olduğu sonucu da çıkarılmamalı, değil mi?

Hayır. Ama 'yan tesiri' olduğunu da söylememek mümkün değil. Ultrasona bakarak doktora fotoğraf götürmeler, dayısına mı benziyor, kime benziyor gibi tahminler... gereksiz şeyler bunlar. Beklemenin, baharı bekler gibi doğumu beklemenin tadını kaçırıyor bunlar. Yemekten önce her şeyin tadına biraz bakıp sonunda sofraya tok oturmak gibi.

İnsanoğlu olarak bizim yarını, hatta beş dakika sonrasını bilme iddiamız, hiçbir şekilde mümkün değil. O kadar ki hava tahmini de mümkün değildir. Zaten kaderin azameti, gizliliğindedir. İnsan biliyor olsa bocalar ve tembelleşir. Nuh aleyhisselam örneğini alalım: 950 sene mücadele etti. Eğer sonunun o tufan olacağını bilseydi 9. senede çökerdi.

90 yaşında bir ihtiyar hastaneye yatıyor, doktorun sunduğu ilaç-ameliyat gibi çarelerin hiçbirine yok demiyor. Demiyor ki, zaten ne kadar ömrüm kaldı benim. Doğru olan da çareyi aramak zaten. Belki on sene daha yaşayacak belki on dakika daha ama on sene değerinde... bilemiyor, bilemiyoruz.

Kaderin muğlak yani kapalı olması bize büyük bir rahmettir; aksi takdirde hiçbir anne, o kadar sıkıntı çekeceğini bildiği bir çocuğu doğurmaz ve hiçbir baba da başının belası olacak bir çocuk istemezdi.

İnsan gene de bilmek istiyor hocam, böyle insanî bir yöneliş var. Peygamber'imizin "soru sormayın" demesindeki hikmet...

O daha çok "tartışmayın" minvalinde bir uyarıdır.

Neyi tartışırız ki biz?

Kaderin kapalı kutularını ve kadere müdahale imkânını. Sanki çok tartışsak bir formül elimize geçecek ve kaderi de böylece çözeceğiz gibi. Mesela bir insanın hasta olup olmaması kaderdir. Bunun üzerinde mücadele etmesi ise batıldır. 73 yaşındayken hangi hastalığa yakalanacağına dair bir soru sormaz insan. Ama hastalığın laboratuvar araştırmasını yapabilir ya da kan tahlili verip muhtemel bir hastalığı araştırabilir. Daha ileri gitmemiz mümkün değil.

Hazreti Ömer'in bir ifadesi var; "kaderden kadere kaçıyoruz" diyor.

Bu çok hoş bir ifadedir.

İslam tarihi boyunca fıkıh, hadis, tefsir dışında kalan ve kelam ilmi dediğimiz, kader konusunun da içinde bulunduğu branşta en iyi yazarlar, en iyi kafa karıştırıcılar olmuştur hep. Sözelimi, Ebu'l-Hasen el-Eşarî çok iyi tespitler yapmış, bir de bakıyorsunuz seneler sonra karşısına başka bir mezhep çıkmış. Madem bu en iyi cevaptı da niye insanlar başka bir mezhep oluşturmuşlar?

Çünkü soru bitmiyor.

O kendisi ikna olduğunu zannediyor. Onun ikna olduğu şey, tam da benim kafamın karıştığı şey. Allah rahmet eylesin, Bediüzzaman Said Nursî bu konuları enine boyuna anlatmış ve güzel de anlatmış. Ama benim aklıma önceden gelmemiş pek çok soru, Said Nursî'yi okuduktan sonra geldi.

Çok hoşuma giden bir cümlesi var: Kadere başkaldıran başını taştan taşla vursun.

Kalkıp da hiç kimse Ebu'l-Hasen el-Eşarî'nin ya da Said Nursî'nin bu konuyu ya da başka bir şeyi Peygamber aleyhisselamdanda daha iyi açıkladığını söyleyemez. Çünkü "insanlara indirileni izah etmek" Peygamber'in görevidir, Cebrail destekli olarak. Hiçbir âlim-mütefekkir, Peygamber aleyhisselamdanda daha iyi izah edemez ve o da 'bu konuların izahı yok, yormayın beni' demeye gelecek şekilde konuşmuştur.

Çünkü bu sorunun üzerinde, 'Sen bunu bilmedikçe imanın güçlü olacak' yazıyor. Karıştırdıkça bocalayacaksın. Ama yasak ya, ilgi oradan doğuyor.

Şunu iyi bilmemiz gerekiyor: Kader konusu ne kadar irdelenirse, Allah'ın zatıyla ilgili o kadar konuşmuş olacağız. Hâlbuki bu mahzurlu bir alan. Kaderi konuştuğunda 'Allah ve bilgi' meselesi gündeme gelecek, 'Allah ve kudret' gelecek... Bu sefer Allah Teâlâ'yı sorgulamaya doğru götürür insanı, şeytan. Çok ama çok dikkatli olunarak bu meselede araştırma yapılabilir ama elini kolunu sallayarak, klavyeyi alıp kader konusunu yazanın işi tehlikeli. Çünkü bu o kadar da geniş geniş cirit atılabilecek bir alan değil –olmamalı da zaten.

Mesela bizim bu konuşmamız uzaya çıkıyor ve uzaydan dinleyenlerimizin radyolarına gidiyor. Bunu ilk defa teknik alet gören biri cin filan zannedebilir, sesin nerden ve nasıl geldiğini düşünebilir. Bu araştırılır ve neyin-nerden-nasıl geldiği, sesin nasıl ulaştığı anlaşılabilir; kader ise böyle bir şey değildir.

Biraz da şuradan konuşalım istiyorum hocam: İman esasları çerçevesinde ele alınıyor kader konusu. Kadere iman dediğimizde bir mümin nelere iman edecek?

Madde madde sayalım ki kolay olsun:

- 1- Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe ve son olarak da kadere iman. Biz ehl-i sünnet olarak iman ettiğimiz değerlerde bu altı şeye imanı eşit görüyoruz. Melekleri çıkarınca da kaderi çıkarınca da iman kayboluyor. Peygamberleri reddetmekle kaderi reddetmek arasında bir fark yok.
- 2- Allah'a iman, Kur'an'da onlarca ayetle sabit. Meleklerle iman da öyle. Diğerleri olduğu gibi kadere iman da Kur'an'da var. Fakat tıpkı meleklerle iman için; kaç melek olduğu ve hangisinin ne görevi yaptığına dair ayrıntı olmadığı gibi kadere iman konusunda da ayrıntı çerçevesi çizmiyor Kur'an. Dolayısıyla, maddeleri olan bir kararname gibi değil bu. Peygamberlerin de isimlerini vermiyor Kur'an; 25'ini sayıyor.

Eğer Kur'an'dan her şeyi ayrıntısıyla çıkarabilmek istersek imanının hiçbir maddesini yerine oturtamayız. Tevrat'a iman etmemizi söyler Kur'an ama kaç ciltti-sayfaydı... ayrıntılı bilgi

vermez. Kader de Kur'an-ı Kerim'de özel bir dosya hâlinde olmadığı için kadere imanımızın olmayabileceği anlamına gelmez. Bu çok önemlidir.

- 3- Kader, Allah'ın yarattığı ve hayatıyet verdiği her şeyle ilgili bilgi demektir. Beni Allah yarattı, kaderim de onun elinde. Beni yaşatıyor ve dolayısıyla onun takdir ettiği kader gerçekleşiyor demektir. Kader; Allah'ın yapması, yaratması ve irade etmesinin sonuçları demektir. Biz "kadere iman ettik" derken, "ne olduysa-olmadıysa sebebi Allah" demek isteriz. Bu bir teslimiyettir ama bunu hak ederek söylememiz lazım. Diyelim ki kış geldi; evimize kar yağdı ve çocuklarımız hasta oldu. Evin çatısı yerinde ve soba kurulu muydu? Sobayı o sene tatile gittiğin için o yüzden kuramadığın için kışa hazırlıksız yakalandıysan; bu kader değil kadere sığınma siyasetidir.

Kadere iman etmeyen insanın Allah'a iman konusundaki problemi nedir hocam?

Evimdeki musluk Terkos'a bağlı. Almanya'da da Bern barajı var diyelim. Benim için Bern barajıyla Terkos aynı şeyler mi? Terkos benimle ilgili. Allah'a iman var diyorsam bu, kaderle bana bağlanan bir musluk gibidir. Benim Allah'a bağım, kaderle ortaya çıkar ve kader adında bir muslukla Allah'a olan enerjim gidip gelir.

Mümin, kadersiz bir Allah'a imandan söz ettiğinde Bern barajından söz ediyor gibidir. Orada bir baraj varmış, der gibi 'orada bir Allah varmış.' Nitekim böyle bir 'Allah' bana etki etmez zaten; ben çalışarak para kazanıyorum, evlendiğim için çocuğum oldu –Allah yaratmadı. Ama kaderim devreye girdiği zaman; Rabbim var, ben görevimi yapıp evlendim ve çocuğumu yarattı.

Allah Teâlâ, kaderimizin sonuçlarını görmeye dayanamayacağımız için onu bizden gizlemiştir; tıpkı ameliyatını görecektir bir hastanın dayanamayacağı için uyutulması gibi. Kaderimizi bilseydik 70 senenin stresiyle 7 yaşında ölür giderdik.

Bir kadın, doğuracağı çocuğun ilk on senesini hızlı bir şekilde önceden görseydi çocuk doğurmanın pek de akıllıca bir şey olmadığını düşünürdü. Bile bile stres gibi algıladı.

Dolayısıyla; biz kadere iman ediyoruz dediğimizde öncelikle imanımızı tamamlamış oluruz. Mümin sertifikamız elimize verilmiş olur yani ve kadere imanımız da sık sık gizli teste tâbi tutulur: Hadis-i şeriflerden öğreniyoruz ki, mesela çocuğu ölen biri için meleklerine Allah Teâlâ, "Ben çocuğunu alınca kulum ne yaptı?" diye soruyor. Gözü kör olan için, "Kulum ne dedi?" diye soruyor meleklerine. Diyorlar ki melekler: "Senden geldiği için gelene razı oldu ya Rabbi." Gizli test yapılıyor yani.

Komşu gürültü yaptı, ödemeler gecikti... bunlar hep Allah Teâlâ'nın özel testleri. Çünkü her olayda test ediliyoruz: Allah'tan geldiği için sabrettin mi?

Mesela, Kur'an-ı Kerim ne diyor: Anne-babanız yaşlandıklarında üf bile demeyeceksiniz. Yani dedikleri her şeyi zaten yapıyorsun da; diyelim ki bir bardağı beğenmedi ve daha geniş bir bardakla su getirmeni istedi; buna bile nazlanmayacaksın. Bu bir testtir; kader testi. Biz test denince hep depresyon, sel, Siyonizm'in tankları filan gelecek sanıyoruz. Bunlar da birer test ve imtihan elbette ama bunları kör de görür.

Eş, eşi bunalıyor ve dayanılmaz noktaya geliyor; sonra aklına geliyor ki, Lut aleyhisselam da onca berbatlığa rağmen karısını boşamamıştı, demek ki sevap bekliyordu bu işten, öyleyse ben de sabretmeliyim diyorum. İşte bu gizli bir testti ve kazanıyorum böylece. Biz buna birçok isim takabiliriz: Aile içi sürtüşme, erkeğin ailede üstünlüğü meselesi... vesaire. Ama melekler bunu 'geçilmiş bir test' olarak yazarlar. Aynı şeyi komşuluk veya ortaklık ilişkilerinde de görürüz.

Kaderi, bize hocalarımızın ve büyüklerimizin çocukken ezberlettiği slogan olmaktan çıkarıp 24 saat soframızda, yastığımızda, arkadaş ilişkimizde, gezimizde ve her yerde kendimiz olarak gördüğümüz zaman kadere iman var demektir ve beni sürekli kurala göre yaşamaya mecbur edecektir ve otomatik olarak kazandırır.

Çocukluğumuzda Âmentü öğretilir bize hocam, eskiden büyüklerimiz daha hassastı tabii ki bu konuda. Bunu bir slogan ve ezberlenip geçilen çerçeve olmanın ötesinde, iman ve şuur hâline getirebilmek için bir eğitimden söz edilebilir mi? Ailelerde anne-babalar, çocuklara yönelik kader eğitimini nasıl verilebileceğini söyleyebilir miyiz?

Kanaatime göre, felsefe ve insan aklının girdiği din konuları seviye kaybetmektedir. Yani namaz dâhil ibadetler, insan aklına uydurulduğu an, prestij ve azametini yitiriyor gözde. Tıpkı çocuğun, çok sevdiği bir oyuncakla birkaç gün oynadıktan sonra atması gibi. Kendi evimde de uyguladığım ve mümin kardeşlerime tavsiye ettiğim odur ki, hele kader gibi konuları asla felsefesinden öğrenmemek ve öğretmemektir.

Bir insanın kadere iman etmiyorsa huzursuz filan olacağı bilgisi yanlıştır; kadere iman etmeyen cehennemlik olur.

Mesela, Kur'an'da on kadar ayet, Allah Teâlâ'nın kader hükümranlığını anlatır. Bu ayetler yalnızca okunmalı ancak üzerinde durulmamalı. Nasıl ve nedenini bildiğin zaman o Kur'an ayeti olmaz zaten.

Bir mantık olayı olarak bakılmamalı yani.

Evet. Çok felsefeli bir asırda yaşıyoruz ve her şeyi bildiğini zanneden bir insan modeli oluştu. Çocuklar, daha beş yaşındayken nasıl yaratıldıkları ve anne-babalarının maceralarını biliyorlar. Dolayısıyla onlara kaderi anlatırken mantikî izahlar yapıldıkça bu, çocuklara 'ileride sulanabilirsin' demek oluyor.

Hayat içinde bir eğitim ya da kendiliğinden oluşan idrak süreci olabilir mi?

Tabii. Mesela hastaneye götürürken çocuğa demeli ki anne, "Yavrum aslında hastalık da şifa da Allah'tan ama biz aşımızı olalım." Şunu söylememeli: "Oğlum aşı ol yoksa hasta olursun." Bu iki cümle arasında çok fark vardır. Biz aşımızı olalım, Allah bizi korusun. Biz yemeğimizi yiyelim, Allah bize sıhhat versin.

Demek ki anne-babaya önce bir dil terbiyesi lazım.

Başka öğretmene gerek yok zaten. Bir dersimde söylemiştim de kardeşlerimin hoşuna gitmişti: Anaokulu açma yerine anneleri okul yapmak lazım. Hiçbir öğretmen-mürebbi, doğurduğu çocuğun annesi gibi

olamaz. Bir ümmet, kadınları kadardır. Hatice validemiz, Hira mağarasındaki dehşet sahnesinden sonra Efendimiz'i teselli etti ve ona 23 yıl ayakta duracağı heyecanı verdi.